

Népbírósági KÖZLÖNY

AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM HIVATALOS LAPJA

Közöljük a népügyészség vádiratát

Fedák Sári ellen Háborús és népellenes bűntettek sorozata

Messze az út a színházi rovattól a törvényszéki rovatig. *Fedák Sári*-nál is sokáig tartott, amíg eljutott odáig, hogy színházi kritikus helyett ügyész bírálja el a szerepét. Közel ötven esztendőn át ünnepelte minden rendű és rangú közönsége, amíg azután a színész nő elárulta a közönségét, elárulta a művészetet, fejest ugrott a politikába és vakon, süketen rohant annak a politikának útján, amely nemesak színésznői karrierjének végállomásához, hanem egy egész ország pusztulásához vezetett. Mert *Fedák Sári*, ha nem is volt „hivatásos” politikus, nem volt törvényhozó és törvényfosztó, ha nem is járt éjszakánként géppisztolyos gyilkos-razziákra, éppen annyit ártott, mint akármelyik országvesztő náci-politikus vagy terrorlegény. Hiszen olyan népszerű volt, hogy politikusi maskarájában is akadtt számára közönség és ki tudja, hány nácibérene, hány terrorlegény szívét-leikét (és természetesen öklét) buzdította további eselekedetre a náci-*Fedák* színpadi és rádióbeli szereplése. Eppen ezért, amikor a demokratikus Magyarország vádhatósága számonkérte viselt dolgait, ugyanolyan szigorú vádpontok alapján olvassa fejére bűncit, mint a többi háborús bűnösére: dr. *Szónyi Zoltán* népügyész most elkészült vádiratában háborús és népellenes

bűntett címén emel vádat „*Fedák Sári, Beregszászon, 1879-ben született színésznő, Budapest, XII. ker., Szolyva-út 9. sz. alatti lakos*” ellen, akinek jelenlegi tartózkodási helye az ügyészség Markó-utcai fogháza.

Dzsentri-színésznő

Hogyan jutott *Fedák Sári* a vádlottak padjára?

Az ezeréves Nagy-Magyarország csalfa illuziójának langyos, fürdőjében lubickoló Budapestnek egyik nagy „problémája” volt a Millennium körüli esztendőben a primadonna-kérdés. *Küry Klára*, a Népszínház elkényeztetett nagy primadonnája makrancoskodott és a színházi világ már nagyon várta, hogy jön-e rivális, akinek megjelenése megfékezi a szeszélyes primadonnát. *Küry Klára* szeszélyeskedett, de a közönség nagyrésze még rajongott érte, amikor már feltűnt a látványon az utód, a nagy vetélytárs.

Beregszászról indult. Apja dr. *Fedák István* orvos, anyja *Kokály Mária*, dzsentri lány. Szerepelt néhány műkedvelő előadáson, aztán műkedvelő léteire fellepett a beregszászi társulatnál. *Postás Milka* szerepét játszotta a „Madarász” című darabban. Az akkori társadalmi befogás mellett nagy helyi szenzáció volt ez, hiszen *Fedák Sári* úgyneve-

zett „megyei” családból való és a dzsentri származású apa, no meg a többi családtagok is kétségbeesve tiltakoztak az ellen, hogy egy *Fedák-lány* színpadon, kifestve mutogassa magát. Hiábavaló volt azonban a család tiltakozása, a fiatal leány a megyei familiák nagy megrökönyödésére, egyszerre csak Budapesten tűnt fel. *Rákosi Szidi* tanítványa lett. Az aprószemű, hunyorgató, vidékies beszédű, néha orrhangon éneklő leányt *Beöthy László* fedezte fel egy vizsgálódáson és lelkes menedzserjévé szegődött. A *Rákosi Szidi-Beöthy László* rokonegyüttes pártfogása indította el karrierjét. Vizsgálódás után Pozsonyba szerződtek primadonnának.

Itt még nem annyira színpadi sikerei, mint inkább a dzsentri színésznő érdekessége hozott számára sikert és nagyon ügyesen kamatoztatta ezt a társadalmi szenzációt. *Rákosi Szidi* és *Beöthy László* olyan lelkesen propagálták és olyan nagy buzgósággal dolgoztak érdekében, hogy végül is rávették *Porzolt Kálmánt*, hogy szerződtesse a Népszínházhoz.

Közben *Fedák Sári*, aki különben adminisztrálta magát, egyre népszerűbb lett. Folyik a harc közte és *Küry Klára* között. A *Nemzeti Kaszinó* és az *Országos Kaszinó* ifjú

és idős aranyifjai, az akkori színházi világ legfőbb hangadói, a dzsentri lány mellé álltak és a nagyközönség, amelynek nagyrésze a törpe áhitatával bámul a kaszinók magassága felé, maga is beáll a Fedák-rajongók közé.

Fedák Sári azután átkerült a Király Színházba és jött a „Bob herceg“ meg a „János vitéz“. Közben azonban egy hangos botrány kavardott körülötte. A hanyatló Népszínház igazgatója, Porcsolt Kálmán feladta a további küzdelmet, új igazgató, Vidor Pál lépett a helyére, de neki sem sikerült rendbeszedni a színház ügyeit. Fedák vállalkozott a színház fellendítésére, azonban nézeteltérésbe keveredett az igazgatóval, a vége az volt, hogy Vidor Pál öngyilkos lett. Fedák Sárit okolták a tragédia miatt, azal vádolták, hogy ő kergette a halálba Vidort és olyan élesen támadták, hogy jóidőre vissza kellett vonulnia a színpadtól. Beöthy László vezette vissza a színpadra a János vitéz szerepében.

Ezután vagy harminc esztendő telt el a színpadon, de Fedák Sári csak nem akart megöregedni sem a színpadon, sem az életben. A színpadon ragaszkodott a hódító megjelenésű fiatal primadonna szerepéhez, az életben pedig egymásután következtek a tagadhatatlan sikerek melletti bukások és néha a botránykrónika lapjaira tartozó események.

Botrány Amerikában

A huszas évek után emlegették először, hogy belekóstolt a politikába: a magyarországi tanácsköztársaság idején énekszóval verbuválta és biztatta az embereket, hogy lépjenek be a vörös hadseregbe. Abban az időben, amikor már nem a vörös volt a divat, Fedáknak nem tetszett, hogy ezt emlegetik, kényelmetlenül vált számára a mult, tehát egyszerűen letagadta a dolgot és tiltakozott elene.

Később házasságával lepte meg a közönséget: Molnár Ferenc felesége lett belőle, de a házasság nem sikerült, következett a válás és sokat emlegették, hogy Molnár Ferenek állítólag 30.000 dollárjába került, hogy véget vehetett ennek a házasságnak. Újabb állomások: filmvállalatot alapít, de belebukik, felfedez egy új sztárt, egy jómegjelenésű fiatalembert, akiből magyar Rudolf Valantinót akart menedzselni, de ez sem sikerül, éppen úgy, amint rosszul végződik amerikai vendégszereplése is.

Fedák Sári azzal ment ki Amerikába, hogy minden mást kenterben verő nagy színésznő lesz belőle, helyett azonban többnyire csak

vidéki városok műkedvelő ízű sikere jutott neki osztályrésziül. Amerikában különben óriási botrányba keveredett. Tanúként jelentkezett abban a hírhedt perben, amelyet Alkay Vilma színésznő indított Amerikában különváltan élő férje,

Kiruccanás Berlinbe

Néhány év múlva Magyarországon is kezdtek fújdogni az „új idők“ szelei. Fedák Sáriról nagy meglepetésre az a hír kezdte járni, hogy szimpatizál a világboldogító új eszmékkel. Egyre többször és többször emlegették, hogy Fedák politikai ízű kijelentéseket tesz, mégpedig egyre erősebben jobboldali ízű kijelentéseket.

Az első ilyen nyilvános szereplése a Felvidék visszaesetolása idején játszódott le. Hazament látogatába régi páriájába, Beregszászra, ahol a főispán éppen vacsorát adott. Ő is hivatalos volt a vacsorára, amelyen tőszót mondott és ebben határialan lelkesedéssel magasztalta Hillert, mint a magyarság jötevőjét.

Mire a második világháború kitört, már mindenki beszélt, hogy Fedák Sári náci lett: rajong a németekért, nem tetszik neki a bal-

Vajda Ernő, a neves író ellen. Valami nem volt rendben Fedák Sári tanuskodása körül, az amerikai hatóságok nem sokat teketóriáztak és kishíján lakat alá került. Végül azonban sikerült megúsznia a dolgot és hazavergődött.

oldal, szidja a zsidókat, színésztársai közül is főként csak olyanokkal barátkozik, akik maguk is behódoltak a jobboldali eszmének.

Fokozódott a németek iránti rajongása, amikor Berlinbe ment. A német fővárosban — nem tudni hogyan és kinek a jóvoltából — pártautón kocsikázott. Berlinből visszatérve, cikkeket írt. Az egyik ilyen cikkében panaszkodott, hogy négy éjszakán át lelkendezve várta az angolszász repülők támadását, hogy személyesen láthassa a német léghárítás nagyszerűségét, de az angolszászok csak nem jöttek...

Egyik este a Vigszínházban lép fel. Valaki hozta a rádió hírért, hogy Szingapurt elfoglalták a japánok. Fedák Sári boldogságtól sugárzó arecal rohant ki az öltözőjéből és újságolta a hírt:

— Gyerekek! Szingapur a miénk!...

Bevonulnak a németek — Fedák Zsazsa sír a boldogságtól

Ami azután később történt Fedákkal, azt már a vádirat így mondja el: 1943-ban a frontszínházal turnén járt a keleti fronton, Lembergben német katonákkal beszélgetett, akik elmondották neki, hogy a zsidókat dolgoztatják és aki kidől, azt agyonlövik. „Zsazsa“ erre azt válaszolta, nem baj, ha elpusztítják azt a zsidót, aki kidől, legalább lassankint majd mind elfognak. Proszkurovban járva, meglátogatta a gettót. A gettóba zsúfolt szerepcséttlen üldözöttek láttára mindössze annyit volt a megjegyzése: így kellene Budapesten tenni a zsidókkal, mert itt jól élnek és kávéháza járnak. Mikor pedig egyszer arról folyt a beszélgetés, hogy az oroszok esetleg bejönnek Magyarországra és valaki azt mondotta, hogy ez nem lesz rossz, Fedák gúnyosan kérdezte:

— Ha az oroszok bejönnek, jó lesz az országnak, hogy Gábor Andor fehér lovon fog bejönni?

Azon a napon, amikor a németek megszállták Magyarországot, Békeffi Lászlóné előtt kijelentette az öltözőben, hogy ez életének legszebb napja és sircafakadt a boldogságtól.

A náci iránti lelkesedését azonban nemesak élőszóval hirdette, hanem írásban is lefektette. Köny-

vet írt, amelyben Hillert és a náci birodalmat dicsőítette. Ezt a könyvet „élete főművének“ tartotta és olyan nagy becsben áll előtte, hogy a kéziratnál egy pillanatra sem akart megválni, még az óvóhelyre is állandóan magával hurocolta, nehogy baj történjék a féltett kincsessel. Másolatot is készített róla és a kéziratnak ezt a példányát beadta a budapesti német követségre.

A németbarátság egyre jobban buzgott Fedák Sáriiban, amikor megtörtént a nyilas puccs, Szálasiék uralomra kerültek, pünkösdi királyságuk azonban nem tartott sokáig és novemberben már megkezdődött a nácifutás Budapestről, akkor még biztosabbnak látszó tájak felé, Fedák Sári is búcsút mondott Budapestnek és gyorsan a Dunántúlra sietett. A soproni színházban fellépett a Tokaji aszú című operettben. A színpadon függetlenítette magát az eredeti szövegtől: az egyik dall háborús kitarásra buzdító nyilas szöveggel át-

RÉDEI AUTOGUMI
SZAKÜZLET

VI., MOZSÁR-U. 7.

Autogumit vesz - elad és javít

formálva énekeltte. Ennek a javított dalnak egyik kitétele így hanzott: „*Győzni fog majd Szálasi Ferenc!*”

A soproni kirándulás azonban nem tartott sokáig. Közeledtek a felszabadító csapatok és a nyilas horda Sopronban összeverődött vezérkara tovább akart menekülni nyugat felé. *Fedák Sári* is nekikészült az útnak. *Fiala Ferenc* nyilas sajtófőnökhöz fordult támogatásért azzal, hogy Bécsbe kíván kitelepülni. *Fiala* segítségével ki is jutott Bécsbe, sőt állást is kapott: az uszításairól és hazudozásairól hírhedt *Donausender* keretén belül működő nyilas rádió munkatársa lett.

A Donausender munkatársa lett

Fiala után *Fedák Sári* kapta a legnagyobb fizetést ennél a kizárólag uszító propagandára és a német célokért való háborús kitartás gondolatának elterjesztésére alakult rádiónál. Szorgalmasan dolgozott, sőt nem elégedett meg azzal, hogy mint színésznő szerepelt, hanem mint író is működött. A bécsi rádió igazgatója *Rothén Ferenc* volt, aki évekkal azelőtt nyilas üzelmei miatt szűkött meg Magyarországról. Rothénnel folytatott megbeszélései alapján előadást tartott a német-magyar kapcsolatokról, a német-magyar sorshözösségről. Az előadások anyagát Hitlert és a náci birodalmat dicsőítő könyvéből vette.

Színésznői minőségében a többi között *Liszt Nándor Boldogasszony anyánk* és *Aranyvona*t című írásait mondotta el a rádióban. Az elsőben győzelemért imádkozik, a másodikban a Szentjóbbot vivő aranyvona-t röpteti ki a képzelet szárnyán vissza Nagyváradra. Szerepelt továbbá egy olesóhatású propaganda-darabban is. Ebben egy amerikaiak által összebombázott faluban lakó öregasszonyt alakított, aki megtagadja amerikai pilótanőköjáját.

Háborús lelkesedése olyan nagy volt, hogy februárban, *Budapest* eleste után, ugyancsak saját szerzeményű, kitartásra buzdító beszédet mondott a rádióban. A beszéd magva az volt, hogy *Budapestet összebombázzhatják, összedőlhet a világ, de ők mégis visszajönnek.* Különbösen nemcsak színészi és írói szerepben „feleskedett”, hanem mint a nyilas rádió tagja, gyakran részt vett a berlini magyar követségen tartott politikai jellegű szerkesztői értekezleteken.

Háborús bűnös!

Mikor azután a felszabadító orosz csapatok már Bécsre is fenyeget-

ték, jónak látta, hogy megugorjon előlük. Behajóztatta magát egy dunai uszályba és hosszas hánykódtatás után végül bajor földön ütött tanyát. Ide is nemsokára amerikai felszabadító csapatok érkeztek. Ekkor megpróbálkozott még egy nagy szereppel: addig nyüzsgött, amíg végül *Hajmássy Miklóssal* együtt sikerült neki tábori színházat szervezni. *A jóhiszemű amerikaiak, úgy látszik, csak annyit hallottak, hogy Fedák Sári egyenlő Mrs. Molnárral, az Amerikában népszerű Molnár Ferenc feleségével és minden támogatást, kedvezményt megadtak neki.* Így történhetett, hogy hónapokon át különösen élt, de azután beütött a „krach”: kiderült, hogy *Mrs. Molnár* tulajdonképpen nem *Mrs. Molnár*, hanem uszító há-

borús bűnös, mire az amerikaiak megszakították vele a barátságot, letartóztatásba került és valóban visszatért Budapestre, igaz, hogy *nem olyan formában*, mint annak idején gondolta, amikor a rádióban beszélt a hazatérésről. Repülőgép hozta haza több más háborús bűnösrel együtt. Első szállása az *Andrássy-út* 60-ban volt, ahonnan azonban, *tekintettel idős korára*, orvosi vélemény alapján hamarosan átvitték a *Markó-utca*ba az ügyészség kényelmesebb fogházába.

A néppüvész többhetes nyomozás után most elkészítette ellene a vádiratot és *Fedák Sári* rövidesen a népbíró-ság elé áll, hogy 67 éves korában eljátssza utolsó szerepét: a *vádlottét.*